

УДК 339.926, 338.439.65, 338.462, 338.467.6, 338.482.2

УКРАЇНСЬКІ ТУРИСТИЧНИЙ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС У МІЖНАРОДНИХ ПРОЦЕСАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

DOI 10.30838/ P.ES.2224.050618.79.114

**Чириченко Ю.В., д.е.н.,
Корнєєв М.В., д.е.н.,
Сушацька І.Ю., к.х.н.**

Університет митної справи та фінансів

Розглянуто українські туристичний та готельно-ресторанний бізнес у контексті процесів досягнення 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР). Також розглянуті окремі статистичні результати 2017 року що був визнаний Міжнародним роком сталого туризму. Визначено актуальність питання щодо визначення ролі українців у глобальному процесі досягнення ЦСР у частині пошуку та використання додаткових резервів. Проведено аналіз останніх наукових досліджень щодо організації та розвитку туристичної індустрії та готельно-ресторанного господарства, розглянуто окремі чинники, що впливають на ринок готельно-ресторанного бізнесу в Україні. Встановлено, що, проблематика досягнення ЦСР, сучасний стан національної економіки взагалі, туристичної та готельно-ресторанної галузі зокрема, потребують додаткового імпульсу для розвитку. У якості завдання роботи визначено формулювання концептуальних положень розвитку галузі гостинності як складової втілення Стратегії сталого розвитку "Україна-2020". Встановлено, що ідеальним інструментарієм для подальшого впливу держави на доволі складні геополітичні та макроекономічні процеси досягнення ЦСР мають виступати високотехнологічні та суміжні із ними галузі національної економіки що характеризуються міжнародним значенням. Українські туристична галузь та готельно-ресторанна сфера дуже добре підходять на роль локомотива національного процесу досягнення ЦСР. При цьому відмітимо, що туристична галузь в усьому світі досить однозначно сприймається у якості досконалого інструменту досягнення ЦСР, але на нашу думку, готельно-ресторанна справа у якості складової галузі гостинності так само повинна розглядатися із точки зору відповідності запропонованим Світовою туристичною організацією індикаторам досягнення ЦСР. Отже пріоритетом стратегії державного управління має стати підтримка вітчизняної галузі гостинності. Це має відбуватися через створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення умов захисту прав власності, стимулювання через податкову політику, тощо. Ці питання є дуже перспективними для подальших досліджень.

Ключові слова: цілі сталого розвитку, міжнародні економічні відносини, готельно-ресторанна справа, туристичний бізнес, інноваційна платформа, інвестиційна стратегія національного розвитку, пріоритети розбудови національної економіки

UDC 339.926, 338.439.65, 338.462, 338.467.6, 338.482.2

UKRAINIAN TOURIST AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS IN THE INTERNATIONAL PROCESS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

DOI 10.30838/ P.ES.2224.050618.79.114

**Chyrychenko Y., Dr. of Econ.Sc.,
Korneyev M., Dr. of Econ.Sc.,
Sukhatska I., PhD in Chemistry**
University of Customs and Finance

The Ukrainian tourist, hotel and restaurant industries have been considered with regard to the processes of achieving 17 Sustainable Development Goals (SDG). The best practices of the World Tourism Organization were analyzed in that regard. The separate statistical results of the 2017 year, that was the International Year of Sustainable Tourism, also were reviewed. The relevance of the problem of the factor of Ukrainians in the global process of achieving the SDG has been determined. The analysis of recent scientific researches on the organization of the tourism industry and hotel and restaurant economy and its development has been carried out. It has been established that the problems of achievement of the SDG, the current state of the national economy in general, tourism and hotel and restaurant industry in particular, need an additional impetus for development. As a task, the wording of the conceptual provisions for the development of the hospitality industry as an integral part of the implementation of the Ukraine-2020 Sustainable Development Strategy is defined. It has been established that the ideal instrument for the further influence of the state on rather complicated geopolitical and macroeconomic processes of achievement of the SDG should be the high-tech and related industries of the national economy characterized by international values. The Ukrainian tourism industry and the hotel and restaurant sector are very well suited for the role of the locomotive of the national process of achieving the SDG. At the same time, we note that the tourist industry around the world is quite clearly perceived as a perfect instrument for the achievement of the SDG. But the hotel and restaurant business as part of the hospitality industry should also be considered in terms of compliance with the proposed World Tourism Organization indicators of the achievement of the SDG. Therefore, the priority of the strategy of public administration should be the support of the domestic hospitality industry. This should be done through the creation of a favorable investment climate, ensuring protection of property rights conditions, incentives through tax policy and so on. These issues are very promising for further research.

Keywords: goals of sustainable development, international economic relations, hotel and restaurant business, tourism business, innovation platform, investment strategy of national development, priorities of national economy development

Актуальність проблеми. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес сьогодні став одним з найважливіших драйверів світового економічного розвитку. Відмітимо, що мова у зазначеному контексті повинна йти не лише щодо питань економічного розвитку, але й про більш широке коло людського розвитку. Дійсно, індустрія гостинності з економічним сектором, що складає 10% світового ВВП, 7% світової торгівлі та забезпечує одне з десяти робочих місць, достатньо сильно впливає на досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) [1].

Резолюція Генеральної Асамблеї від 25 вересня 2015 р., прийняла наступні 17 Цілей сталого розвитку:

Ціль 1. Скінчити бідність у всіх її формах скрізь;

Ціль 2. Закінчити голод, досягти продовольчої безпеки та покращити харчування та сприяти сталому сільському господарству;

Ціль 3. Забезпечувати здоровий спосіб життя та сприяти добробуту для всіх людей у будь-який час;

Ціль 4. Забезпечувати інклюзивну та рівноправну якісну освіту та сприяти навчанню протягом усього життя для всіх;

Ціль 5. Досягти гендерної рівності та розширити можливості всіх жінок та дівчат;

Ціль 6. Забезпечення доступності та сталого управління водою та каналізацією для всіх;

Ціль 7. Забезпечити доступ до доступної, надійної, стабільної та сучасної енергії для всіх;

Ціль 8. Сприяти сталому, всеохоплюючому та стабільному економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та забезпеченню гідної праці для всіх;

Ціль 9. Побудуйте стійку інфраструктуру, сприяйте інклюзивній та стабільній індустріалізації та сприяйте інноваціям;

Ціль 10. Зменшити нерівність всередині країни та між країнами;

Ціль 11. Зробіть міста та населені пункти включеними, безпечними, стійкими та стійкими;

Ціль 12. Забезпечення стійкого споживання та структури виробництва;

Ціль 13. Вживати термінових заходів для боротьби з зміною клімату та його впливу;

Ціль 14. Збереження та стабільне використання океанів, морів та морських ресурсів для сталого розвитку;

Ціль 15. Захист, відтворення та сприяння сталому використанню наземних екосистем, сталого управління лісами, боротьби з опустелюванням, зупинення та протидії деградації земель та припинення втрат біорізноманіття;

Ціль 16. Сприяти мирному та всеохоплюючому суспільству для сталого розвитку, забезпечити доступ до правосуддя для всіх та створити ефективні, відповідальні та всеосяжні інституції на всіх рівнях;

Ціль 17. Зміцнити засоби здійснення та активізувати глобальне партнерство для сталого розвитку.

Як ми бачимо цілі є взаємопов'язаними і в основному будуються на попередніх Цілях розвитку тисячоліття (ЦРТ). При цьому процес реалізації ЦСР що має назву "Локалізація Цілей Сталого Розвитку" розпочато відносно недавно в 2016 році.

Відмітимо також, що закликаючи до безпрецедентного плану, 193 країни Генеральної Асамблеї ООН прийняли Програму розвитку 2030 року "Трансформування нашого світу: Програма 2030 для сталого розвитку".

Враховуючи зазначену актуальність піднятої тематики постає питання щодо ролі українців у цьому глобальному процесі. Ми впевнені, що наша країна повинна бути дуже активною і дуже наполегливою в усіх можливих світових процесах досягнення ЦСР. Але при цьому, на нашу думку, враховуючи достатньо складні умови розвитку української держави в останні роки, для досягнення успіху ЦСР слід шукати та використовувати додаткові резерви та потенціали розвитку, які нівелюють певні обмеження економічного характеру. Ми погоджуємося із думкою міжнародних експертів, що одним з таких резервів слід вважати сферу послуг взагалі та зокрема, галузь туризму та готельно-ресторанної справи [1].

Аналіз останніх наукових досліджень. Вивченню проблем розвитку готельно-ресторанної справи традиційно приділялася велика увага вітчизняних науковців, фахівців. Відмітимо роботи О. Борисової, О. Головки, Г. Круль, М. Мальської, І. Мініч, Л. Нечаюк, Н. П'ятницької, О. Шаповалової, у яких розглядаються організація та розвиток готельно-

ресторанного господарства, аналізуються чинники, що впливають на ринок готельно-ресторанного бізнесу в Україні.

Однак, проблематика досягнення ЦСР, сучасний стан національної економіки взагалі, туристичної та готельно-ресторанної галузі зокрема, потребують додаткового імпульсу для розвитку.

Відмітимо також, що у наших попередніх роботах ми вже встановлювали відповідність прийнятого у міжнародній практиці поняття галузі “гостинності” до традиційно розповсюдженого в українському мовному середовищі поняття “готельно-ресторанна справа”. Таким чином, світові високотехнологічні тренди розвитку галузі “гостинності” слід покласти за основу при обранні стратегії подальшого розвитку сфери вітчизняного готельно-ресторанного бізнесу.

Постановка завдання. Враховуючи зазначену нами актуальну проблематику розвитку туристичного бізнесу та готельно-ресторанної справи України у контексті досягнення ЦСР слід сформулювати концептуальні положення зазначеного розвитку як складову втілення Стратегії сталого розвитку "Україна-2020".

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення питання щодо відновлення національної економіки та прискорення розвитку України сучасна політична та економічна ситуація країни вимагає пошуку та використання нових підходів та наявних резервів.

Із іншого боку постають питання більш глобального масштабу, адже Україна у історичному контексті свого розвитку завжди поділяла цивілізаційні цінності та вносила свій суттєвий вклад у становлення сучасного світового порядку як активний член ООН. Відмовившись від третього у світі арсеналу ядерної зброї, перманентно приймала участь у багатьох гуманітарних програмах та місіях заради збереження миру під егідою ООН.

Відмітимо що сучасний світ змінюється у дуже динамічному ритмі. Відбуваються та прискоряться процеси науково технічного розвитку, підвищується конкурентна боротьба у економічній сфері як на національних, так і на міждержавних та міжнародному рівнях. Разом із збільшенням населення земної кулі на перший план виходять процеси людського розвитку. Питання економічної та гуманітарної міграції стають все більш відчутними. Невідкладного вирішення потребують також важливі проблеми збереження навколишнього середовища.

На нашу думку, ідеальним інструментарієм для подальшого впливу держави на доволі складні геополітичні та макроекономічні процеси мають виступати високотехнологічні та суміжні із ними галузі національної економіки, що характеризуються міжнародним значенням, динамічно розвиваються та розглядаються як такі що мають достатньо низьку планку із точки зору ресурсних обмежень і як наслідок високий потенціал масштабування. Із усіх зазначених точок зору ідеальною уявляється вітчизняна туристична галузь та готельно-ресторанна справа. Окрім цього, слід враховувати у якості додаткових переваг і те, що українська галузь гостинності як правило будується на приватній формі власності, створює необхідні робочі місця та покращує міжнародний імідж України.

Також, запропоновану точку зору підтверджує сучасний тренд, коли світова туристична галузь розглядається як найкращий інструмент досягнення ЦСР. Зокрема, це відбувається у відповідності до резолюції 70/193 Генеральної Асамблеї ООН від 22 грудня 2015 року, в якій проголошено 2017 рік Міжнародним роком сталого туризму, що має на меті посилити обізнаність щодо внеску сталого туризму в економічне зростання, стійке споживання та виробництво, а також стале використання океанів та морських ресурсів. Галузь гостинності має потенціал, який може прямо чи опосередковано сприяти досягненню всіх 17 цілей, зважаючи на його перехресний характер. Також, світова галузь гостинності є важливим інструментом для досягнення 17-ти ЦСР, оскільки може стимулювати всебічне економічне зростання, створювати робочі місця, залучати інвестиції, зменшувати бідність, покращувати рівень життя місцевих громад, сприяти розширенню можливостей жінок та молоді, захищати збереження наземних і морських екосистем та біорізноманіття, підтримувати боротьбу зі зміною клімату та, в кінцевому підсумку, сприяти необхідному переходу суспільства до більшої стабільності [2].

Потрібно відзначити, що за підсумками 2017 року Світовою організацією туризму був виданий тематичний збірник "Туризм та цілі сталого розвитку - Подорож до 2030" (Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030) [2], що дуже добре ілюструє викладену точку зору.

Розглянемо більш докладно положення стратегічного розвитку галузі гостинності у контексті відповідності змісту Резолюції Генеральної Асамблеї від 25 вересня 2015 р.

За даними Державної служби статистики України [3] мережа суб'єктів туристичної діяльності України – юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – у 2017р. становила 3469 одиниць (у 2016р. – 3506). У структурі мережі за типами суб'єктів туристичної діяльності найбільш численною категорією є турагенти – 81% від загальної кількості суб'єктів. Кількість туристів – громадян України, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності протягом року, становила 2,8 млн осіб, іноземних туристів – 40 тис. осіб (у 2016р. відповідно 2,5 млн та 35 тис.). Для переважної більшості туристів (89%) основною метою подорожі була організація дозвілля та відпочинку.

Як бачимо з таблиці 1 сучасні обсяги та доходи туристичної сфери навіть враховуючи курс національної валюти є доволі значущими.

Таблиця 1. – Суб'єкти туристичної діяльності

	Усього	У тому числі		
		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність
Юридичні особи				
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, од	1743	498	1172	73
Середньооблікова кількість штатних працівників, осіб	8190	4638	3348	204
з них				
мають спеціальну освіту в галузі туризму	3379	1781	1524	74
жінки	5917	3198	2592	127
особи до 30 років	2139	1350	757	32
Дохід від надання туристичних послуг, млн.грн	18503,0	17917,4	552,1	33,5
Фізичні особи-підприємці				
Кількість суб'єктів туристичної діяльності, од	1726	x	1630	96
Середньооблікова кількість штатних працівників, осіб	2101	x	2018	83
з них мають спеціальну освіту в галузі туризму	823	x	791	32
Кількість неоплачуваних працівників (власники, засновники підприємства та члени їх сімей), осіб	945	x	890	55
Дохід від надання туристичних послуг, млн.грн	519,7	x	497,0	22,7

Джерело: [3]

У 2017р. надання місць для проживання здійснювали 4115 колективних засобів розміщування (юридичні особи та фізичні особи-підприємці) із кількістю місць – 361 тис. (у 2016р. відповідно 4256 та 376 тис.). Кількість розміщених у них становила 6661,2 тис. осіб (у 2016р. – 6544,8).

Більшість відвідувачів (77%) надавали перевагу готелям та аналогічним засобам розміщування. Серед розміщених 932,6 тис. осіб становили іноземці [3].

Таблиця 2. – Мережа колективних засобів розміщування у 2017 р.

	Кількість колективних засобів розміщування, од	У них	
		місць, од	кількість розміщених, осіб
Усього	4115	360722	6661177
Готелі та аналогічні засоби розміщування	2474	135084	5135164
у тому числі			
готелі	1704	102881	4395846
мотелі	137	3791	110699
хостели	36	1472	44498
кемпінги	12	506	7814
гуртожитки для приїжджих	84	6637	192308
туристичні бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового розміщування	501	19797	383999
Спеціалізовані засоби розміщування	1641	225638	1526013
у тому числі			
санаторії	169	52255	449550
дитячі санаторії	103	16486	115923
пансіонати з лікуванням	12	2326	15216
дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри	14	4035	30280
санаторії-профілакторії	55	9615	59801
бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі)	3	581	3270
будинки відпочинку	14	1366	8666
пансіонати відпочинку	53	10555	65459
бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз)	1212	128099	774178
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	6	320	3670

Джерело [3]

Результати аналізу запропонованих даних показують, що вітчизняна галузь гостинності може добре виступати у якості інструменту досягнення ЦСР. При цьому важливо пам'ятати, що Світова туристична організація пропонує низку індикаторів для туристичної галузі, що мають відображувати процес досягнення ЦСР [2]. Як бачимо, методологія досягнення ЦСР через використання туристичної галузі у світі є добре відпрацьованою.

Висновки. Українські туристична галузь та готельно-ресторанна сфера дуже добре підходять на роль локомотива національного процесу досягнення ЦСР. При цьому відмітимо, що туристична галузь в усьому світі досить однозначно сприймається у якості досконалого інструменту досягнення ЦСР. На нашу думку, готельно-ресторанна справа у якості складової галузі гостинності так само повинна розглядатися із точки зору досягнення запропонованих Світовою туристичною організацією індикаторів досягнення ЦСР. Отже пріоритетом стратегії державного управління має стати підтримка вітчизняної галузі гостинності, наприклад, через створення сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення умов захисту прав власності, стимулювання через податкову політику тощо. Відмітимо також, що враховуючи актуальність, це питання потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. UNWTO Annual Report 2017. World Tourism Organization (UNWTO) and United Nations Development Programme (UNDP). Madrid - 2018. 106 p.
2. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030 World Tourism Organization (UNWTO) and United Nations Development Programme (UNDP). Madrid - 2018. 108 p.
3. Сайт Державної Служби статистики. Інтернет ресурс. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Чириченко Ю. В. Дослідження сутності поняття «інвестиційні ринки» / Ю. В. Чириченко // Сталий розвиток. – 2016. – № 3 (32) – С. 114-120.
5. Chyrychenko Yu. V. Certain philosophical issues of the Ukrainian international investment process / Yu. V. Chyrychenko // Науковий погляд: економіка та управління. – 2016. – № 1(55). – С. 46-51.

6. Чириченко Ю.В. The international investment activities: systematic analysis of categorical apparatus / Ю.В. Чириченко // The Bulletin of the Academy. The series "Economics". – 2014. – № 2 (52). – С. 60-65.
7. Чириченко Ю. В. Окремі стратегічні аспекти розвитку готельно-ресторанної справи / Чириченко Ю. В., Білова Н.А. Зайцев В.Є. // Збірник наукових праць «Економічний простір». – 2018. – № 131. – С. 97-103.
8. Чириченко Ю. В. Глобальні світові тренди та інвестиційні пріоритети готельно-ресторанного бізнесу / Чириченко Ю. В. // Збірник наукових праць «Економічний простір». – 2018. – № 132. – С. 14-22.
9. Чириченко Ю. В. Теоретичні аспекти дослідження регіональних інвестиційних ресурсів / Ю. В. Чириченко // Економічний простір. – № 113. – 2016 – С. 120-126.
10. Чириченко Ю.В. Проблеми створення та функціонування індустріальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду / Ю.В. Чириченко, О.К. Котко // Вісник академії митної служби України. Серія «Економіка». – №1 (51). – 2014. – С. 74 – 82.